

“04” квітня 2024 № 1351/1

Комітет Верховної Ради України
з питань екологічної політики та
природокористування

Комітет Верховної Ради України
з питань енергетики та житлово-
комунальних послуг

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

на проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань використання термінології у сфері впровадження «розумних мереж» (реєстр. № 11083 від 13.03.2024)

1. Проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань використання термінології у сфері впровадження «розумних мереж», реєстраційний № 11083 (далі – законопроєкт № 11083), внесений 13 березня 2024 року на розгляд Верховної Ради України Кабінет Міністрів України.

2. Зміст законопроєкту № 11083.

Як убачається з пояснювальної записки, законопроєкт № 11083 розроблений з метою запровадження своєчасної підготовки нормативного підґрунтя для забезпечення розвитку технологій «розумних мереж», зокрема мікромереж та управління попитом, уточнення визначення у відповідності до положень сучасних міжнародних та європейських стандартів, врахування положень Концепції впровадження «розумних мереж» в Україні до 2035 року.

Законопроєктом № 11083 передбачається внесення змін до Закону України «Про енергетичну ефективність» та до Закону України «Про ринок електричної енергії» в частині удосконалення терміну «розумні мережі» та надання визначення таким термінам як «мікромережа», «користувач

мікромережі», «острівний режим мікромережі», «система енергетичного менеджменту мікромережі», «реагування на попит», «управління попитом».

Проект включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 06.02.2024 № 3561-IX (п. 133).

Проектом Закону пропонується внести наступні зміни до законів України:

I. У частині першій статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 27-28, ст. 312 із наступними змінами) пункт 33 пропонується викласти в такій редакції:

«33) управління попитом – всеохоплюючий або інтегрований підхід, спрямований на здійснення впливу на обсяг та графік споживання електричної енергії з метою зменшення споживання первинної енергії та максимальних (пікових) навантажень, при цьому перевага надається залученню інвестицій, спрямованих на підвищення енергоефективності, інші заходи, зокрема використання контрактів на перериване постачання та засоби регулювання навантаження, порівняно з інвестиціями у разі збільшення генеруючих потужностей, якщо перший із зазначених заходів є більш ефективним та економічно доцільним варіантом, враховуючи позитивний вплив на навколишнє природне середовище в результаті скорочення споживання енергії та аспекти, пов'язані з безпекою постачання, і пов'язані з ними витрати на розподіл, а також процес впливу на обсяги або моделі (технологічні, організаційні, економічні) споживання електричної енергії кінцевими споживачами».

Пропонується також частину першу статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» доповнити пунктами 106-109 такого змісту:

«106) реагування на попит зміни в споживанні електричної енергії (електричного навантаження) кінцевими споживачами порівняно з їх звичайними або поточними моделями споживання у відповідь на ринкові сигнали, у тому числі у відповідь на змінні у часі ціни на електричну енергію або заохочувальні виплати, або у відповідь на прийняття заявки кінцевого споживача на продаж зменшення або збільшення попиту за ціною на організованому ринку, будь-то окремо чи через агрегацію, а також, що виникають в результаті управління попитом на електричну енергію у відповідь на зміни умов постачання електричної енергії;

107) користувач мікромережі – фізична та/або юридична особа, яка відпускає (постачає) електричну енергію або отримує електричну енергію через мікромережу;

108) мікромережа – група взаємозв'язаних навантажень і розподіленої генерації із визначеними електричними межами, що утворюють локальну електроенергетичну систему на рівні системи розподілу електричної енергії, яка діє як єдиний керований об'єкт і здатна працювати паралельно з об'єднаною енергетичною системою України або в острівному (ізолюваному) режимі мікромережі;

109) острівний режим мікромережі – режим роботи, за якого мікромережа працює ізольовано в результаті від'єднання або непідключення до об'єднаної енергетичної системи України».

II. Законопроектom № 11083 також пропонується внесення змін до частини першої статті 1 Закону України «Про енергетичну ефективність» (Відомості Верховної Ради України, 2022 р., № 2, ст. 8). Зокрема, пропонується нова редакція пункту 25 цієї частини статті, а також доповнити частину пунктом 29 такого змісту:

«29) система енергетичного менеджменту мікромережі – система забезпечення функціонування та керування навантаженнями і розподіленою генерацією мікромережі».

3. Правове обґрунтування науково-консультативного висновку.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права (стаття 8 Конституції України). Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. У разі виникнення колізії між нормами Конституції України та будь-якими іншими нормативно-правовими актами мають застосовуватися саме норми Конституції.

Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Вказані норми регламентуються статтею 9 Конституції України.

За загальним правилом усі нормативно-правові акти мають відповідати Основному Закону України, покликані розвивати його зміст і забезпечувати ефективне застосування.

Закони мають відповідати встановленому Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод стандарту, який вимагає достатньо чіткого формулювання правових норм у тексті нормативно-правових актів. Закон має переслідувати легітимну мету.

Конституційний Суд України зазначає, що юридичну визначеність слід розуміти через такі її складові елементи: чіткість, зрозумілість, однозначність норм права; право особи у своїх діях розраховувати на розумну та передбачувану стабільність існуючого законодавства та можливість передбачати наслідки застосування норм права (легітимні очікування) (абзац п'ятий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 23 січня 2020 року № 1-р/2020).

Реформи фундаментальних державних інститутів необхідно проводити лише після належного аналізу поточної ситуації та можливого впливу нового законодавства, що свідчить про необхідність запропонованих змін. Вони повинні бути прийняті після консультацій з основними зацікавленими сторонами на основі принципів прозорості та всеосяжності, і їх внесок має

бути важливим для підготовки збалансованого та ефективного законодавства у цих галузях.

Щодо відповідності законопроекту № 11083 міжнародним практикам і законодавчому полю слід зазначити наступне.

Визначення «реагування на попит» та «управління попитом» відповідають міжнародним підходам (поняття demand response та demand side management) і узгоджуються із принципами Директиви ЄС щодо внутрішнього ринку електроенергії та практиками впровадження розумних мереж.

Визначення «мікромереж» та «острівного режиму» також відповідають загальноприйнятим у світі поняттям, проте доцільно узгодити їх із термінологією оператора системи передачі, операторами розподілу та стандартами ENTSO-E/IEC для уникнення правових колізій.

Загалом, пропоновані законопроектом №11083 зміни логічні й сприятимуть інтеграції технологій управління навантаженням та розподіленої генерації, однак, слід звернути увагу на наступні недоліки стосовно понятійного апарату.

Так, відповідно до оновленої редакції статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» його понятійний апарат пропонується доповнити визначенням змісту таких термінів як – «реагування на попит», «користувач мікромережі», «мікромережа», «острівний режим мікромережі».

Однак, запропоновані в проекті Закону нові терміни надалі в його тексті не використовуються. Звертаємо увагу, що закон – правовий акт найвищої юридичної сили, який регулює найважливіші суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил поведінки їхніх учасників. Закріплення в законі термінів, що не застосовуються, не породжує правових наслідків та лише ускладнює текст акта.

Крім того, у проекті Закону необхідно забезпечити термінологічну єдність. Зокрема, наведене визначення «управління попитом» передбачає застосування контрактів на *перериване* постачання. Водночас у чинній редакції пункту 2 частини другої статті 19 Закону передбачено, що Кабінет Міністрів України може вживати заходів для підтримання балансу між попитом та пропозицією, зокрема не перешкоджати укладенню договорів із умовою *переривчастого* постачання. Рекомендуємо усунути зазначену невідповідність термінології для уникнення правової невизначеності.

Окремої уваги заслуговує пропозиція щодо доповнення частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» новим пунктом 107, в якому визначається термін «користувач мікромережі – фізична та/або юридична особа, яка відпускає (постачає) електричну енергію або отримує електричну енергію через мікромережу».

Звертаємо увагу, що у пункті 84 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» вже міститься термін «споживач – фізична особа, у тому числі фізична особа - підприємець, або юридична особа, що купує електричну енергію для власного споживання». Доповнення

понятійного апарату Закону новим терміном, який за змістом збігається або близький до діючих термінів, вимагає додаткового обґрунтування. Слід окремо пояснити, за яких умов і в яких випадках можливе їх одночасне застосування, а також проаналізувати потенційні правові наслідки такого співіснування.

Разом з тим, рекомендуємо у законодавчому визначенні «управління попитом» додати положення про необхідність дотримання прав споживачів (інформування, добровільна участь, компенсації) і вимоги до інформування/маркування програм реагування.

4. Висновки.

Законопроект № 11083 містить важливі і своєчасні правки, що сприятимуть модернізації енергосистеми України, підвищенню енергоефективності, гнучкості системи й забезпеченню енергетичної безпеки шляхом розвитку мікромереж і механізмів реагування на попит.

Водночас для практичної реалізації цих положень необхідні додаткові уточнення термінології. Рекомендується доопрацювати текст з урахуванням наведених зауважень.

**Ректор,
доктор юридичних наук, професор**

Кирило МУРАВЙОВ

**Завідувач кафедри теорії держави
і права та конституційного права,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Анатолій ПОДОЛЯКА